

I 2. Att förstå rasformationer i dagens Sverige: Rasifiering och avrasifiering av mångetniska och mångrasliga svenskar

Sayaka Osanami Törngren

Inledning⁴⁶

"Black voices for Trump, African Americans for Trump call it whatever the hell you want!". Med ett filmklipp hämtat från Donald Trumps presidentkampanj inleds det första avsnittet av det svenska TV-programmet *Utrikesbyrån*.⁴⁷ Programledaren Johan Ripås kommenterar videoklipppet genom att säga: "Amerikanska politiker är besatta av *etnicitet*." Därefter följer ett klipp med ett tal av Demokratiska partiets dåvarande presidentkandidat Elizabeth Warren som säger: "Race matters and we need to say so!". *Utrikesbyråns* första avsnitt som sändes i SVT i mars 2020 och bar rubriken "De sista vita valen" är intressant i sammanhanget utifrån flera aspekter. Det mest anmärkningsvärda är att programmet sätter likhetstecken mellan *race* på engelska och *etnicitet* på svenska. Samtidigt används kategori-beteckningarna *vit* och *svart* utan betänkligheter när deltagarna i programmet refererar till befolkningen i USA, vilket står i kontrast till hur mångfalden i Sverige normalt diskuteras. Denna paradox avspeglar hur TV-programmet, tittarna och det svenska samhället i stort distanserar sig från ordet ras samtidigt som det anses vara okej att prata om vita och svarta så länge det inte handlar om Sverige.

Fram till mitten av 1900-talet spelade Sverige en central roll i produktionen av "vetenskap" om ras (Broberg 1995; Broberg & Tydén, 2005; Hübinette & Lundström 2020). Sedan 1900-talets slut har i stället användningen av

⁴⁶ Följande kapitel utgörs av en översatt och reviderad version av artikeln "Understanding race in Sweden: Racialization and deracialization of multiethnic and multiracial Swedes" (2022) som är publicerad i *Nordic Journal of Social Research*. Jag vill här passa på att tacka Simon Flyman för språkgranskning av texten.

⁴⁷ Sveriges Television, *Utrikesbyrån*, "De sista vita valen" 2020-03-04.

begreppet ras närmast helt upphört. Det finns en allmän förståelse inom och utanför den svenska akademien att begreppet ras syftar på socialt konstruerade grupper vilka är baserade på fysiskt synliga skillnader liksom att detta begrepp är applicerbart på andra länder och sammanhang men just inte Sverige (Osanami Törngren 2019). Rasbaserade skillnader är helt enkelt inget som svenskar anses bry sig om.

Är då det samtida Sverige verkligen färgblindt och därmed fritt från ett rastänkande? Jämlikhetsdata, som består av enkätundersökningar som bygger på självidentifierad ras, etnicitet eller religion, används över lag inte i Sverige.⁴⁸ Information om invånares medborgarskap och födelseland som är hämtad från folkbokföringsregistret fungerar i stället som en grov proxyvariabel för etnisk bakgrund. Personer som är födda utomlands och personer som är födda i Sverige med två utrikesfödda föräldrar, den så kallade andra generationen, kategoriseras som personer med utländsk bakgrund. Personer som är födda i Sverige och har en eller två föräldrar som är födda i Sverige räknas som personer med svensk bakgrund. I enlighet med denna kategorisering räknas svenskar med blandat ursprung tillsammans med svenskar som har bott i landet flera generationer tillbaka till kategorin svensk bakgrund och de blir därmed osynliggjorda utifrån den dikotoma uppdelningen mellan invandrare och svenskar eller personer med utländsk och svensk bakgrund.

En persons identifikation kan ske på flera olika sätt. Ett sätt är just denna officiella kategorisering som gör att enskilda personer inte själva kan välja vilken kategori de placeras i utan i stället kategoriseras utifrån den information som finns tillgänglig i befolkningsregistret. Ett annat sätt är att personen själv får ange sin identitet på basis av etnisk, religiös och raslig tillhörighet. En tredje variant av identifikation bygger på att uppge hur man själv upplever att man identifieras och kategoriseras av andra i samhället. Hur en person identifierar sig själv stämmer inte heller alltid överens med den officiella kategoriseringen eller med hur andra ser på vederbörande (Brubaker 2016; Masuoka 2017; Roth 2018). Även om man identifierar sig själv som svensk, kan man officiellt kategoriseras som en person med utländsk bakgrund eller så kan andra uppfatta en som icke-svensk, vilket i sin

⁴⁸ Den svenska debatten om jämlikhetsdata avhandlas i kapitel 14 i denna bok.

tur kan ge upphov till diskriminering (Kalonaityté, Kawesa & Tedros 2007; Khosravi 2009; Lundström 2007). De glapp som föreligger mellan olika identifikationer och kategoriseringar är centrala för denna studie: Betraktas svenskar med blandat ursprung som "svenskar"? Och hur identifierar svenskar med blandat ursprung sig själva? Studien är baserad på intervjuer med 21 svenskar med blandat ursprung och på informanternas erfarenheter och upplevelser av rasifiering. Utifrån intervjupersonernas upplevelser undersöks samtidigt också vilka rasgrupper och rasformationer som skapas och formas i dagens Sverige. Termen svenskar med blandat ursprung används för att beteckna personer som har föräldrar som tillhör två eller flera olika etniska och rasliga kategorier såsom till exempel personer som är födda och uppväxta i Sverige med en förälder med svensk bakgrund och en förälder som har sitt ursprung i Mellanöstern, Latinamerika, Asien eller Afrika.

Jag redovisar först hur de intervjuade svenskarna med blandat ursprung identifierar sig själva och hur de upplever att de identifieras av andra. Därefter analyserar jag hur de upplever att de rasifieras. Jag konstaterar att erfarenheter av att vara rasifierad inte automatiskt går att likställa med upplevelser av rasism och diskriminering. Jag lyfter vidare fram vilka skillnader (fenotypiska, beteendemässiga eller andra synliga egenskaper) som ligger till grund för rasifiering, avrasifiering respektive omrasifiering samt hur blandade svenskars erfarenheter varierar beroende på personens etniska och rasliga bakgrund (Gans 1979, 2017). Studien bidrar till en förståelse av de samtida svenska rasformationerna och belyser hur den flytande kategorin "svensk" upplevs i Sverige med perspektiv från svenskar med blandat ursprung.

Rasifiering: Teoretiska utgångspunkter och det svenska förhållningssättet till ras

De amerikanska sociologerna Michael Omi och Howard Winants teoretisering av ras som en social gruppkonstruktion i form av vad de kallar en rasformation är central inom amerikansk samhällsvetenskap (Saperstein, Penner & Light 2013). Rasformationer är enligt Omi och Winant "den sociohistoriska process genom vilken raskategorier skapas, lev, omvandlas

och försvinner” (Omi och Winant 1994, s. 55)⁴⁹. De båda forskarna definierar vidare rasifiering som en ”utvidgning av raslig signifikans till en tidigare rasmässigt oklassificerad social relation, social praxis eller *grupp* [min kursivering]” (Omi och Winant 1994, s. 55).⁵⁰ Ytterligare en amerikansk sociolog, Herbert Gans, argumenterar för att alla upptänkliga synliga egenskaper kan användas för att motivera rasifiering och han skriver bland annat följande:

Rasifiering är en process som i allmänhet börjar med ankomsten av nya invandrare, frivilliga eller ofrivilliga, som uppfattas som annorlunda och ovärdiga. Den kan åtföljas av självrasifiering hos de som ägnar sig åt rasifiering. (Gans 2017, s. 433)⁵¹

Omis och Winants och Gans begrepp och definitioner tydliggör att alla invånare i ett visst samhälle är en del av de olika rasifieringsprocesserna. Rasifiering sker i anslutning till sociala relationer där de olika deltagarna kommer överens om vem ”vi” och ”de andra” är, vilket innebär att ”vi” som rasifierar ”de andra” också är en del av rasifieringsprocessen. Det finns också andra sätt att förstå rasifiering men i min studie använder jag mig framför allt av Omis och Winants och Gans förståelse av denna sociala process (Lentin 2008a, 2008b; Miles 1993). Rasifiering syftar inte minst på en process varigenom olika raskategorier skapas och olika icke-vita grupper konstrueras i förhållande till den vita majoriteten (Song 2014, s. 115). Den brittiska sociologen Miri Song (2014) menar att rasifiering är ett begrepp som möjliggör en förståelse av olika interaktioner mellan olika rasliga, religiösa och/eller etniska grupper, och i vilken grad dessa interaktioner kan betraktas som rasistiska. Ali Rattansi (2020) lägger därutöver vikt vid att det finns olika konsekvenser av rasifiering, att rasifiering inte nödvändigtvis innebär att rasifierade betraktas som underlägsna, och att detta med att vara rasifierad inte alltid innebär att de personer som rasifieras upplever rasism och diskriminering. Rasifiering kan även leda till destruktiva uppfattningar om

⁴⁹ ”The sociohistorical process by which racial categories are created, inhabited, transformed, and destroyed.”

⁵⁰ ”The extension of racial meaning to a previously racially unclassified social relationship, social practice or *group* [my italics].”

⁵¹ ”Racialization is also a process, which generally begins with the arrival of new immigrants, voluntary or involuntary, who are perceived as different and undeserving. It may be accompanied by self-racialization on the part of those doing the racializing.”

individer och grupper baserade på idéer om medfödd underlägsenhet, men de kan också verka på en mindre dramatisk och mer vardaglig nivå (Rattansi 2020).

Ovanstående sätt att förstå rasifiering på kan jämföras med hur *Nationalencyklopedin* definierar begreppet rasifiering:

rasifiering, term använd för att understryka att uppfattningen om människor som tillhörande olika raser är en konstruktion snarare än ett biologiskt faktum.

Termen används främst inom samhällsvetenskaplig forskning, se etnisk stereotyp. En rasifierad person är en individ som av omgivningen tillskrivs rastillhörighet. Utifrån sådana konstruerade föreställningar ses andra människors bakgrund eller ursprung som närmast nedärvda biologiska egenskaper. Detta sätt att definiera andra genom upplevda fysiska skillnader kan leda till strukturell diskriminering genom samverkan med exempelvis klasstillhörighet eller kön, se intersektionalitet.

Rasifierade föreställningar påverkar bemötanden i vardagen och präglar synen på de maktrelationer som råder i samhället, på bostadsmarknaden och arbetsmarknaden (Nationalencyklopedin 2020)⁵²

Uttryck som "uppfattning om att människor tillhör olika raser" eller "ses andra människors bakgrund eller ursprung som närmast nedärvda biologiska egenskaper" indikerar att idén om och existensen av "olika raser" ligger till grund för rasifiering enligt *Nationalencyklopedin*. Enligt denna definition kan rasbegreppet tolkas som likvärdigt med termen rasifiering, i motsats till förståelsen av ras som en produkt av rasifiering och att rasifiering konstruerar olika rasgrupper, vilket Omi och Winant och Gans menar. Förvirringen kring och förväxlingen av begreppen rasifiering och etnicitet är likaså tydlig genom referensen till en "etnisk stereotyp". Eftersom *Nationalencyklopedin* anser att "en rasifierad person är en individ som av omgivningen tillskrivs rastillhörighet" så är frågan om det är möjligt att ens tala om rasifiering utan att börja i själva grundbegreppet ras?

Då rasifiering är en process som speglar sociala relationer, argumenterar Gans också för att de som rasifieras även kan avrasifieras och omrasifieras

⁵² Nationalencyklopedin. 2020. Rasifiering.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/rasifiering>

beroende på samhälleliga omständigheter. Det innebär att rasifiering kan vara en utdragen och mer eller mindre konstant process som stigmatiserar en viss grupp över lång tid, men det kan också vara en tillfällig process som utspelar sig under en begränsad tidsperiod. I vilken utsträckning man kan överskrida (*pass* på engelska) eller tona ned (*cover*) sina synliga egenskaper påverkar även huruvida individer upplever rasifiering som en permanent eller tillfällig process (Goffman 1986; Yoshino 2007). Begreppet *passing* syftar vanligtvis på att en minoritetsperson identifierar sig med och presenterar sig som tillhörande den vita majoritetsbefolkningen i ett visst socialt sammanhang medan *covering* refererar till att en person tonar ned sina stigmatiserade egenskaper (Dawkins 2012; Goffman 1986; Yoshino 2007). Klass, kön, ålder, namn och faktorer som religion, språkbruk (inklusive sätt att tala på), livsstil eller sexuell läggning påverkar likaså rasifieringsprocessen eftersom dessa faktorer kan komma i konflikt med vad som anses vara "normalt" inom majoritetssamhället (Anthias, Cain & Yuval-Davis 1993; Collins 2002). Flera svenska studier visar också tydligt att inte minst kön påverkar rasifieringsprocessen (Khosravi 2009; Lundström 2007, 2017; Mulinari 2009; Sawyer 2006). För vissa personer är det dock i det närmaste omöjligt att överskrida sina synliga egenskaper, men det går att tona ned desamma genom att exempelvis byta namn, kläder eller språkbruk.

I detta kapitel definierar jag raslig och etnisk diskriminering som särbehandling baserad på raslig och etnisk grund och rasism som en systemisk samhällsstruktur som också kan uttryckas genom individuella attityder och beteenden (Dovidio, Evans & Tyler 1986; Lentin, 2020). Rasism och diskriminering kan inte existera utan rasformationer och processer av rasifiering, det vill säga konstruktioner av olika rasgrupper i en samhällelig kontext. Jag vill än en gång understryka att rasifiering påverkar individer i olika grad och på olika sätt och inte bara i form av stigmatisering och diskriminering utan ibland också i form av privilegier och makt.

Rasifiering och mångetniska och mångrasliga svenskars identitet

När rasifiering diskuteras finns en tendens att fokusera på minoritetsbefolkningen och därmed inte uppmärksamma hur den vita majoritetsbefolkningen också rasifieras. Forskning om personer med blandat ursprung i olika nationella kontexter visar hur dessa personer rasifieras och

kategoriseras både som en etnisk och raslig majoritet och minoritet (Aspinall & Song 2013; Edwards m.fl. 2012; Osanami Törngren, Irastorza & Rodriguez-Garcia 2019; Rockquemore & Laszloffy 2005). Det är ofrånkomligt att en växande befolkning med blandad bakgrund utmanar och utvidgar traditionella definitioner av vem som är en del av majoritetssamhället och vem som inte är det. Hur dessa personer själva identifierar sig är dock en mer komplex och flytande fråga och det är svårt att mäta detta med hjälp av de traditionella kategorier och begrepp som existerar (Alba, Beck & Sahin 2018; Childs 2018; Deaux 2018; Morning & Saperstein 2018).

Tidigare forskning visar vidare att frågan om huruvida personer med blandat ursprung kan välja sina identiteter och hur de upplever rasifiering beror på en rad olika individuella och kontextuella faktorer. Svenskar med blandat ursprung kan inte minst hamna mellan de dikotomiserade kategorierna "svenskar" och "invandrare" samtidigt som deras erfarenheter kan kasta ljus över hur flytande de båda kategorierna är i praktiken. Dessa personers möjligheter och val att framställa sig själva som tillhörande den ena eller den andra rasliga och etniska gruppen i olika sammanhang ger också en inblick i hur rasifiering fungerar som social process.

Forskning om personer med blandat ursprung i de nordiska länderna, inklusive i Sverige, är dock nästan obefintlig.⁵³ Ett fåtal kvantitativa studier visar att personer med blandat ursprung i Sverige antagligen utsätts för olika typer av rasism och diskriminering i det svenska samhället (Behtoui 2006; Kalmijn 2015; Smith, Helgertz & Scott 2018). Det finns också en handfull kvalitativa studier som utforskar och behandlar personer med blandad identitet i Sverige (Adeniji 2014; Arbouz 2017; Hübinette & Arbouz 2019; Osanami Törngren 2020). I Tobias Hübinettes och Daphne Arbouz (2019) studie som bygger på intervjuer med och texter författade av svenskar med blandat ursprung eller icke-vita blandade framgår det att de i hög grad förhandlar om och upplever sin position som svenskar inom ramen för den vita majoritetsbefolkningens gränsdragningar och normer.

⁵³ Två undantag i Norge och i Danmark är Sandset (2018) och Appel & Singla (2016).

Metod och material

Denna studie är baserad på 21 semistrukturerade intervjuer med svenskar av blandat ursprung varav 15 är kvinnor och 6 män. Intervjupersonerna rekryterades via sociala medier och högskolebaserade nätverk, och urvalsprocessen baserade sig på självidentifiering enligt följande beskrivning: en person som huvudsakligen är uppväxt i Sverige och som har en svensk förälder och en förälder med utländsk bakgrund eller som inte är svensk medborgare. Fem intervjuer genomfördes fysiskt medan de resterande gjordes via Skype eller Facetime med kamerorna på, undantaget en intervju där kameran var avstängd på informantens begäran. Alla intervjuer utfördes på svenska, förutom en som genomfördes på engelska, och varade mellan cirka trettio och nittio minuter.

Genomsnittsåldern för intervjupersonerna låg på 25 år vid intervjutillfället. Två av informanterna är födda i den icke-svenska föräldrarnas ursprungsland och flyttade till Sverige när de var små, men alla intervjuade har det gemensamt att de är uppväxta i Sverige och 17 av dem växte upp i någon av de tre storstadsregionerna. Sex av de intervjuade var av latinamerikanskt-svenskt ursprung, åtta av asiatiskt-svenskt ursprung och fyra av europeiskt-svenskt ursprung, vilket mer eller mindre stämmer överens med den offentliga statistik som finns vad gäller blandäktenskapsmönster i Sverige (Irastorza & Osanami Törngren 2022). Utifrån intervjupersonernas erfarenheter av regelbundna besök i föräldrarnas hemland och deras utbildningsnivå är min tolkning att ingen av dem växte upp i en socioekonomiskt utsatt miljö. Jag är medveten om att socioekonomisk status liksom kön påverkar upplevelser av rasifiering, men i det material som jag har samlat in är det inte möjligt att göra en rättvis analys av hur dessa kategorier har påverkat informanternas upplevelser. Därför fokuserar jag på vad informanterna uttryckte och reflekterade över vad gäller just raslig och etnisk diskriminering och erfarenheter av rasism.

Specifik raslig identifikation anges i de fall då intervjupersoner själva uppgav det. De flesta av informanterna hänvisade till sina föräldrar och till sin blandade bakgrund i enlighet med föräldrarnas ursprungsland, vilket återspeglar dagens officiella praxis i Sverige. Det kunde exempelvis heta att en informant var "halvjapan" på grund av att hens ena förälder är japan och den andra svensk. Intervjupersonerna gav både muntligt och skriftligt

samttycke till att delta i studien. Alla intervjuer spelades in, transkriptionerna vidarebefordrades efteråt till intervjupersonerna för granskning och de namn som här återges utgörs av pseudonymer.

Tabell 1. Informanternas självbenämningar

<i>namn</i>	<i>självidentifikation</i>	<i>tillskriven identitet</i>
Adam	judisk-latino	svensk
Agnes	svensk, halvvis eller mixad	svensk
Alicia	svensk	svensk
Claudia	svensk och italienare, halv- halv	svensk
David	svensk	svensk
Edvin	(primär identifikation med hemstaden)	icke-svensk
Elise	svensk, svensk-etiopier	icke-svensk
Eman	svensk och marockan	arab
Eri	halvjapan och halvsvensk	icke-svensk, icke-vit
Felicia	(en icke-kategoriserande term)	kuban
Hugo	svensk	svensk
Ines	svensk-argentinare	svensk
Jennifer	mixad, halvasiat	asiat
Lucia	svensk	icke-svensk
Mari	halvjapan	asiat, japan
Maria	svensk och roma	icke-svensk
Melinda	mixad	svensk
Mina	svensk, japansk-svensk	icke-vit
Nille	svensk	svensk
Sana	mixad	asiat, icke-vit
Tova	svensk	indian

Blandade svenskars varierande identifikationer

I Tabell 1 sammanfattas hur de 21 informanterna identifierar sig själva. Tabellen indikerar att en blandad identitet i Sverige ofta beskrivs i termer av "halv", "mixad" eller "halv och halv" samt även med hjälp av termer som ligger utanför olika etniska och rasliga konnotationer. Dessa självidentifieringsbeteckningar är både flytande och flexibla och ifrågasätter den binära uppdelningen mellan "svenskar" och "invandrare" som annars gäller i Sverige. Samtidigt upplevde de flesta av informanterna att andra ser på dem

utifrån just den dikotomiserade uppdelningen svensk eller invandrare, och att de ibland beskrivs som icke-vita eller som icke-svenska.

I de efterföljande avsnitten kommer jag att redovisa hur personer med blandat ursprung upplever rasism och om de anser att de tillhör en grupp som diskrimineras i Sverige eller ej. Jag tog inte upp begreppet rasifiering eller termen rasifierad i mina frågor till informanterna, men majoriteten av de intervjuade använde själva dessa ord när de delade med sig av sina erfarenheter av diskriminering och rasism. I relation till begreppet rasifiering framkom en tydlig dikotomi mellan "vita svenskar" respektive "icke-vita invandrare". De erfarenheter som intervjupersonerna med blandat ursprung har av rasifiering kan i stort sett delas upp i tre kategorier: de som upplever att de inte diskrimineras eller rasifieras, de som anser att de inte diskrimineras men anser sig bli rasifierade samt de som menar att de både diskrimineras och rasifieras.

Inte diskriminerad eller rasifierad

När personer med blandat ursprung kan passera som svenskar och deras identitet som svensk inte blir ifrågasatt, upplever de att de inte är diskriminerade eller rasifierade. Det är tydligt att detta med att kunna vara "svensk" uppfattas som att inte rasifieras. De informanter som ingår i denna kategori är oftast av europeisk blandad bakgrund. Hugo, som har en chilensk-spansk-svensk bakgrund, uppfattar inte att han rasifieras eller tillhör en diskriminerad grupp. Han säger att Chile och Spanien är ganska "neutrala" länder på många sätt och att andra varken har en positiv eller negativ bild av hans bakgrund. Hugo är också av blandat ursprung en generation tillbaka, då han är född av två föräldrar som har vuxit upp i Sverige med olika etniska bakgrunder, och han menar att denna hans bakgrund är mer eller mindre normaliserad idag. På samma sätt som Hugo upplever Claudia, som har italiensk-svensk bakgrund, inte heller att hon utsätts för rasifiering och diskriminering.

Det [Italien] är ett coolt ställe, det är Europa. Folk vet mycket om det, folk har rest, shoppat, ätit mat. Det är inget [land] i tredje världen, det är inte ett utvecklingsland. Det är inte ett land där det har varit krig nu. Det är inte ett land där man har en annan hudfärg. Så på det sättet har jag alltid bemötts positivt.

Det som är intressant i båda dessa personers beskrivningar är att de uppfattar sig som "neutrala" i det svenska samhället. När italienare kom till Sverige som arbetskraftsinvandrare och när flyktingar från Chile kom till Sverige, ansågs de dock inte vara "neutrala". Deras neutrala status speglar därmed hur rasifiering kan vara ett temporärt fenomen och hur vissa invandrar- och minoritetsgrupper blir avrasifierade och omrasifierade i relation till den vita majoritetsbefolkningen. David är av amerikansk-fransk-svensk bakgrund, men identifierar sig också som svensk utan att uppleva att han blir ifrågasatt som sådan. Han sade bland annat att "det kommer aldrig upp i ett samtal att jag är annorlunda" och han känner sig hemma i Sverige och uppger att han kan passera som svensk, fransman eller amerikan beroende på var han befinner sig. Detta tyder också på att ett visst etniskt ursprung med tiden kan bli mer symbolisk och egentligen inte betyda särskilt mycket på en social nivå (Okamura 1981; Waters 1990). Men det betyder samtidigt inte att informanter som Hugo, Claudia eller David helt bortser från sin ena förälders migrationsbakgrund. Claudia förklarar det på följande sätt:

Jag har hamnat i konflikter med människor som är främlingsfientliga. "Jävla invandrare fuck dem" säger de. Jag sa att "min pappa är invandrare" när jag var yngre när jag kom in i diskussionen. Men då säger de "ja, men Italien, italienare räknas inte." Då blev jag irriterad. Men det är väl samma sak att bara för att du sätter värde på människor som kommer från länder som du inte tycker är lika bra som andra så säger du att de har mer rätt att komma hit och inte de andra. [...] Jag skulle kunna vara stolt över att jag är halvitalienare men om jag hade varit halviraquier så kanske det inte hade varit samma sak, det tror jag inte.

Claudias ord återspeglar en solidaritet med personer med invandrarbakgrund och inte minst med dem som blir diskriminerade och möter rasism. Liknande känslor av solidaritet delas också av andra intervjuade som kan passera som svenskar. Hugos syster Lucia, som likaså har chilensk-spansk-svensk bakgrund, uppgav att hon har en något mörkare hudfärg än sina syskon och därför har utomstående oftare frågat henne "var kommer du egentligen ifrån?". Lucia har upplevt att subtila skillnader i hudfärg kan väcka frågor om hennes tillhörighet, men hon har samtidigt personligen inte utsatts för diskriminering eller mött någon orättvis behandling på grund av sin bakgrund.

Lucia berättar vidare om hur hon känner att hon vill stå upp mot dem som agerar rasistiskt, för även om hon själv identifierar sig som svensk så ser hon

sig som "annorlunda" än majoritetssvenskarna. Hon är tydlig med att hon har befunnit sig i obekväma situationer på grund av att hon aktivt tar ställning mot de som missgynnar andra på raslig eller etnisk grund. Hon bär också med sig erfarenheter av att få frågan var hon kommer ifrån.

Även om jag inte är en del av gruppen [rasifierade och diskriminerade], skulle jag säga att jag är invandrare på grund av att det ligger i mitt förflutna, i min bakgrund [...] Så jag tar illa upp när någon säger så [att invandrare är dåliga] även om det inte var riktat mot mig.

Det framgår av intervjupersonernas berättelser att begreppet "invandrare" rasifierar en grupp människor på ett negativt sätt. De informanter som introducerats under denna första kategori ser sig dock inte själva som rasifierade utan de avrasifieras för att de uppfattas som "svenskar" och inte som "invandrare". Denna avrasifieringsprocess speglar hur de intervjuade svenskarna med blandad bakgrund kan passera som svenskar och som en del av den vita majoritetsbefolkningen. Det är emellertid uppenbart att de visar solidaritet med andra som utsätts för rasism och de kan identifiera sig med dessa "andra" trots att det innebär en risk att omrasifieras som "invandrare".

Inte diskriminerad men rasifierad

Flera av de intervjuade svenskarna med blandat ursprung ansåg att de inte diskrimineras, men att de samtidigt upplever rasifiering. Dessa informanter förstod ordet diskriminering som en negativ konsekvens av rasifiering, medan de med rasifiering syftade på att de tillskrivs en raslig identitet som "icke-svensk" utifrån synliga skillnader i form av namn eller utseende. Melinda, som har kosovoalbansk-svensk bakgrund, upplever till exempel att hon passerar som svensk och vanligtvis inte blir rasifierad fram till dess att omgivningen noterar hennes efternamn som markerar hennes minoritetsbakgrund. Hon har tidigare fått höra "f *** ing alban" när personer har fått veta hennes efternamn men efter att hon ändrade det till ett mer "neutralt" efternamn har hon inte upplevt detta. Melindas namnbyte pekar på att hon blir rasifierad när hon berättar om sin blandade bakgrund och avrasifierad på grund av att hon har bytt efternamn, och därmed omrasifierad som "svensk" samtidigt som risken för omrasifiering kvarstår om namnbytet avslöjas. Ines, som har argentinsk-svensk bakgrund, delar Melindas upplevelse av att kunna passera som svensk men rasifieras på grund av sitt namn. Melindas och Ines

erfarenheter visar hur alla typer av synliga attribut påverkar rasifieringsprocessen. Ines upplever att hon tillskrivs stereotypa egenskaper som "sexuell", "arg" och "emotionell" som latinamerikanska kvinnor förväntas ha, men hon anser samtidigt att latinamerikaner, inklusive hon själv, i allmänt inte diskrimineras längre i det svenska samhället.

Intervjuare: Skulle du säga att du tillhör en grupp som är diskriminerad i Sverige?

Ines: Nej, jag vet faktiskt inte riktigt. Jag tror inte att latinamerikanska kvinnor generellt är en speciellt utsatt grupp eftersom det handlar om hierarki, även graderna i hierarkin. Eftersom det kom jättemycket latinamerikaner fram tills början av 90-talet, sedan dess har det inte kommit några stora volymer, så känns det som att latinamerikaner i Sverige har urvattnats lite. Om det finns nya grupper blir man irriterad på [dem] och latinamerikaner ses som normala på ett annat sätt i det svenska samhället.

Exemplet med Ines indikerar att latinamerikanerna rasifierades åtminstone fram till 1990-talet, men att de numera över lag har avrasifierats och möjligen eftersom det idag inte finns särskilt många nyanlända invandrare från Latinamerika. Hennes argument speglar ett resonemang som säger att invandring av en ny grupp kan vara en av orsakerna till både rasifiering och avrasifiering. Dessutom menar Ines att latinamerikaner kan förhålla sig till sin bakgrund på ett mer symboliskt sätt. En annan informant med latinamerikansk bakgrund, Agnes, har också upplevt exotifiering och sexualisering i egenskap av att vara en latinamerikansk kvinna i de fall när hennes bakgrund avslöjas. Agnes förklarar samtidigt att hon passerar som svensk och därför anser hon att hon personligen inte upplever någon rasism. Men hon är också tydlig med att latinamerikaner som grupp fortfarande ibland kan utsättas för diskriminering. Både Ines och Agnes är överens om att de är en del av den samtida rasformationen latinamerikaner men att rasifiering inte alltid leder till upplevd rasism.

Ines och Agnes är inte de enda kvinnliga intervjupersonerna som har upplevt rasifiering i form av exotifiering och sexualisering. Sana, som har japansk-svensk bakgrund, berättade på ett liknande sätt om sina erfarenheter av att bli exotifierad och om att det finns en sexualiserad stereotyp av asiatiska kvinnor.

Just som jag sa innan att det östasiatiska utseendet bär på väldigt mycket föreställningar. Då tänker jag på, för män är det det feminiserade, tydliga stereotyper

och [...] eftersom jag koddas som kvinna så det finns föreställningar om att de [asiatiska kvinnor] är väldigt små, nätta och superfeminina.

Mina, som också har japansk-svensk bakgrund, upplever hur hon rasifieras som asiat på olika sätt beroende på vilken av hennes föräldrar som hon är i sällskap med. Medan Mina upplever att hon rasifieras som enbart asiatisk när hon är med sin japanska mamma, så påverkas rasifieringen tydligt av hennes könstillhörighet när hon är med sin svenska pappa.

När jag var 16 eller nåt, har jag ett minne av att jag har varit ute på en restaurang och jag var med min pappa. Och servitrisen ville inte kolla på mig, och de bredvid pratade om att jag var pappas hora. När jag var ensam med pappa när jag var 16 år och min pappa var närmare 50 upplevdes det som att jag var en prostituerad kvinna från Ostasien. Det var jättejobbigt när jag var 16 och det blev mer eller mindre nervöst för mig och min pappa på ett visst sätt. Det är skillnad jämfört att vara med min mamma, då är jag helt plötsligt bara en asiat.

Kring en tredjedel av de intervjuade var av asiatiskt ursprung och majoriteten av dem sade att de inte diskrimineras men delade ändå med sig av erfarenheter av rasifiering. Nils, som har japansk-svensk bakgrund, är medveten om att det förekommer rasism mot asiater men hävdar att han i allmänhet ändå tas för att vara svensk.

Jag vet att det skulle varit okunnigt av mig att [säga att] jag inte tillhör en grupp som diskrimineras men jag känner att jag är oerhört privilegierad i den gruppen. Det är min känsla att, som jag sa, att jag upplever att jag utsatts för väldigt lite rasism. Men jag vet att till exempel mina syskon har utsatts mycket, mycket mer.

Jennifer, som har kinesisk-malaysisk-finsk-svensk bakgrund, delar också känslan av att vara privilegierad på ett liknande sätt:

Det finns, jag tror att det finns många grupper som är diskriminerade, känner jag. Det är klart att man inte är 100 procent svensk liksom så. Att man tillhör en minoritet till en viss del. Men jag ser mig inte som diskriminerad.

I sammanhanget nämns ibland även informanternas syskon i de fall när de uppges uppvisa mer synliga fenotypiska skillnader i relation till den vita majoritetsbefolkningen och ibland också rasifierade vänner. När Agnes exempelvis berättar om sina erfarenheter av att bli rasifierad i form av sexualisering och exotifiering så säger hon att hon samtidigt inte kan jämföra

sina erfarenheter med personer av blandat ursprung som har en svart förälder.

Jag vet inte om du har pratat med någon som är mixad svart. För att där är det, folk som är mixad svart [bakgrund], [deras hudfärg] syns oftare. I alla fall, folk som jag känner, då ifrågasätts deras svenskhet. Det var ju för att de är svenska och det blir en tydligare kontrast, de som är mixad svart och vit person [bakgrund] och mixade person som jag [som kan tas för vita].

Edvin, som har fransk-svensk-koreansk bakgrund, säger på ett liknande sätt att "jag har en väldigt nära vän som är svart, och de saker hon säger till mig är saker som jag aldrig har upplevt under hela mitt liv". Jämförelser med svarta personer eller med personer från Mellanöstern är ett återkommande tema, och antagligen då dessa båda grupper uppfattas som att de utsätts för mest rasism i Sverige. Sana, som har japansk-svensk bakgrund, säger exempelvis följande:

Jag vet att jag i vissa sammanhang verkligen [kan] passera [som svensk] att jag inte alls är på samma sätt utsatt som en svart person eller som en person som nu kommer från Syrien till Sverige. Jag har helt andra privilegier.

Eri, som likaså har japansk-svensk bakgrund, jämför sig också med andra personer med bakgrund i Mellanöstern:

Jag tror att man ser mig som svensk och blandad. Alltså, jag tror att man ser mig mer som svensk om man jämför [mig] med nån från Iran som har föräldrar som har kommit hit på samma sätt som min pappa, [men] för att som asiat så det är ändå lite mer liksom högstatus än kanske om jag kommer från Mellanöstern eller nåt annat. Så jag tror att jag kan smälta in mer som svensk än andra som har en förälder nån annanstans ifrån. Men jag tror fortfarande att ja, man ser mig som mixad liksom eller andra generationens invandrare.

Eris utsaga visar hur olika sätt att bli rasifierad påverkar olika minoritetsgrupper. Eri jämför sig själv med andra grupper och rasifiering upplever hon som något "positivt" snarare än som något negativt på grund av en "högre status". Denna "positiva" rasifiering följer av att informanterna uppfattas som "asiater". Sana, som har japansk-svensk bakgrund, delar också denna upplevelse av rasifiering som innebär att tillskrivas den "positiva" stereotypen att vara duktig i skolan, och särskilt i matematik. Sana är tydlig

med att hon är icke-vit men hon säger samtidigt att hon inte blir diskriminerad:

[...] Jag tillhör alltså absolut en icke-vit grupp och icke-vita diskrimineras i samhället. Definitivt [tillhör jag] gruppen icke-vita, liksom att jag ingår i gruppen kvinnor. Men [dessa grupper] är också väldigt heterogena [...] Som jag sa tänker jag ändå att ostasiater och inte minst japaner också har en särskild status. Så inom "invandrarskapet" så tror jag inte att jag tillhör en diskriminerad grupp.

Även om den rasifiering som asiater upplever ofta verkar innebära "positiva" stereotyper, påverkar rasifieringen ändå informanterna på ett negativt sätt. Mina, som har japansk-svensk bakgrund, får ibland kommentarer som markerar och särskiljer henne från andra "svenskar". I hennes berättelse går det att urskilja en rasifieringsprocess där vissa etniska och kulturella idéer tillskrivs henne för att hon har japansk bakgrund:

Det de säger till mig om Japan är bra saker och det är komplimanger [...] Det är komplimanger till mig om att jag kan något om Japan vad det nu är, att de har varit i Japan eller de gillar Japan eller de menar det här är en komplimang till dig. Och på det sättet att det [att jag är japansk] blir representativt på något sätt. Det är därför jag undviker det [samtal om Japan]. Det är väldigt jobbigt.

Edvin berättar om kontrasten mellan hur han blir "positivt" rasifierad som asiat och "negativt" rasifierad som en "brun person" vilket visar hur han upplever olika former av rasifiering och omrasifiering:

När de [folk] får höra att jag är en asiat, [de säger] jaha det är därför du är så bra på den här grejen. Därför du är bra på spel, [inte för att] jag spelade mycket som gör att jag är bra på TV-spel. Sånt där. "Hur kunde du få så dåligt betyg på matteprovet? Du är korean. Det är klart att du ska vara bra på det". Jag hatar matte säger jag, "Va? Hur kan du göra det?" Du vet. [...] Samtidigt blir jag stoppad av civilpolis för att jag passade [in] i en viss profil när de letade efter en person som har ett helt annat ursprung än vad jag har bara för att jag ser ut som den här personen.

Jennifer tar också upp komplexiteten och problemet med att tillskrivas "positiva" stereotyper vilket leder till att rasism mot asiater inte tas på allvar och knappt ens ses som uttryck för rasism. Hon är inte minst medveten om att rasifiering fungerar på olika sätt beroende på vilken rasgrupp det handlar om.

Jag tror att som asiat, halvasiatisk dessutom, så utsätts man inte så jättemycket för diskriminering jämfört med andra grupper, om man skulle säga, [t.ex.] svarta eller muslimer eller arabisktalande. På så sätt har man ändå tur men det förekommer en hel del kränkningar. Mycket skämt, Asian jokes [...] Jag har försökt att säga att jag inte tycker det är kul, då tycker de att jag är tråkig. [...] De tycker inte att det är rasism, de tycker bara att det är kul.

Erfarenheten att rasism mot asiater inte tas på allvar uttrycks också i intervjun med Sana som även tar upp hur sådana rasifierande kommentarer internaliseras.

Det är fortfarande okej att säga, "jag har så himla fula ögon, det är så sneda" typ sådär. Eller som att överhuvudtaget få säga att "asiater har sneda ögon" är ingenting som folk hajar till för, utan det får bara gå förbi. Medan om någon har sagt någonting om en svart person då hade det inte varit okej för att då hade varit stopp, rasism här. Att det fortfarande går att skämta jättemycket om östasiater i Sverige och att det går folk förbi.

De ovanstående exemplen indikerar att rasifiering sker på olika sätt och delvis beror på hur "annorlunda" och "oönskade" de rasifierade uppfattas vara. I samband med dessa processer blir det uppenbart att hierarkier skapas mellan olika rasgrupper i samhället. Kvinnor med blandat latinamerikanskt och asiatiskt ursprung återkommer i intervjuerna till intersektionaliteten mellan kön och ras och att rasifiering sker i form av sexualisering och exotifiering. Vidare framkommer det att rasifiering av asiater upplevs som mer "positivt", men de "positiva" stereotyperna har samtidigt tydligt negativa konsekvenser för de som rasifieras som asiater även om det inte alltid leder till diskriminering.

Diskriminerad och rasifierad

Kring en tredjedel av de intervjuade uttryckte specifikt att de tillhör en grupp som blir rasifierad och delade samtidigt med sig av erfarenheter av rasism och diskriminering. Dessa erfarenheter omfattar negativ särbehandling och rasism som tar sig både systemiska och individuella uttryck. Tova, som har finsk-indisk-svensk bakgrund, säger att hon diskrimineras som en "icke-privilegerad" och "icke-vit" person. Eman, som har marockansk-svensk bakgrund, betonar att han ses som "arab". Både Tova och Eman är öppna med att det handlar om hur de ser ut och Eman säger följande:

Situationer där jag har blivit hotad [...] Det behöver inte vara så [alltid] att det har varit [någon] som uttryckligen behandlat mig rasistiskt. Jag tror det handlar om hur jag ser ut. Det är ofta helt orelaterat, det kan vara såna saker [jag] känt när jag är i Östermalm där det är väldigt konservativt. Jag har bara gått där och nån äldre herre följer efter mig och säger att jag ska gå. I såna hotfulla situationer har jag alltid trott att det kan handla om att jag ser annorlunda ut.

Felicia, som har kubansk-finsk-svensk bakgrund, och Elise, som har etiopisk-svensk bakgrund, har båda blivit utsatta för att benämnas med det svenska n-ordet. Elise identifierar sig som svensk, samtidigt som hon identifierar sig som afrosvensk och hon upplever regelbundet rasism och diskriminering. Hon berättade om flera incidenter baserade på att hon blir rasifierad som en svart person och har bland annat kallats "apa" på bussen och på en arbetsplats jämfördes hon med en skådespelare "som spelade en slavroll". Maria, som har polsk-svensk-romsk bakgrund, och som ser sig som rom upplever diskriminering inte bara som incidenter hon själv upplever, utan också som en del av hela hennes familjehistoria. Marias identifikation med familjens historia visar hur en individ kan bära erfarenheter av rasism över generationer genom berättelser som traderats inom släkten. Maria och Eman har vidare båda upplevt att vakter har följt efter dem när de är ute och handlar och de har båda blivit kallade för olika rasord eller öknamn av okända personer i det offentliga rummet. I Emans fall, vilket framgår av citatet här ovan, sker detta baserat på hans arabiska ursprung medan det i Marias fall är baserat på hennes klädstil som rom liksom på andra synliga uttryck för hennes romska identitet.

De intervjuade personerna av blandat asiatiskt ursprung möter likaså stereotyper men som vi tidigare har sett uppger många av dem att de inte har upplevt diskriminering. Mari, som har japansk-svensk bakgrund, menar dock att den rasifiering som hon upplever är en del av rasismen mot asiater i stort som finns i Sverige. Hon har kallats "tjing tjong" och "kines" upprepade gånger under uppväxten, vilket har påverkat hur hon ser på sig själv idag:

Det är såna små vardagliga saker också ibland när man träffar folk som uttrycker sig klumpigt om Asien eller att man är från Asien och så. Det händer väl då och då men det är kanske mer nu jag har blivit bättre på att hantera såna saker än vad jag var för några år sedan. Då blev jag mycket mer ledsen.

Hon berättar också att en professor blandade ihop henne med en annan asiatisk student under en hel termin när hon studerade på ett universitet samt att hon upplever vardagsrasism som asiat.

Flera av informanterna har vidare upplevt att deras föräldrar har utsatts för diskriminering såsom att ingen har velat sitta bredvid den icke-vita föräldern på en buss, att den icke-vita föräldern har benämnts med pejorativa uttryck eller att personer skriker efter dem på gatan. Mina, som har japansk-svensk bakgrund, upplever ibland rasism när hon är med sin mamma som inte talar flytande svenska. Mina har kallats "tjing tjong" och fått höra "nihao" efter sig, men hon har samtidigt aldrig hört någon säga "åk hem!" till henne, vilket hennes japanska mamma har utsatts för. Även om båda rasifieras som asiater, visar det att det finns olika grader av att rasifieras som asiat beroende på hur omgivningen tolkar de skillnader som föreligger i form av brytning eller utseende. Konsekvenserna av att bli rasifierad varierar men det är ändå tydligt att erfarenheterna sträcker sig över generationsgränserna.

Slutord

Är då dagens Sverige färgblindt och fritt från ett rastänkande? I de föregående avsnitten framgår det att svenskar med blandat ursprung blir rasifierade på olika sätt. Erfarenheterna av rasifiering varierar dock beroende på vilken typ av etnisk och raslig bakgrund intervjupersonerna har, och rasifieringen sker på olika sätt beroende på i vilken kontext de befinner sig i. När de fenotypiska utseendedragen ligger till grund för rasifieringen är det inte möjligt att undvika tillskrivningen av stereotyper, och konsekvenserna av rasifiering blir då påtagliga. I de fall där svenskar med blandat ursprung kan passera som vita svenskar kan de själva välja att ge uttryck för sin blandade bakgrund. Även när personer med blandat ursprung kan passera som en del av den vita majoritetsbefolkningen i Sverige kan andra synliga drag som namn eller klädsel ligga till grund för rasifiering. I flera intervjupersoners erfarenheter framkommer också en tydlig intersektionalitet mellan kön och ras, vilket innebär att det finns olika sätt att rasifieras på beroende på könstillhörighet.

Enligt Omi och Winants teori om rasformationer förstärks rasierarkier genom ömsesidiga processer på makro- och mikronivån. Omi och Winant menar att diskriminering och rasism på den strukturella nivån har konsekvenser för de olika individernas identifikation som i sin tur ligger till

grund för skapandet av kollektiva identiteter. Många av de upplevelser av rasifiering som de intervjuade svenskarna med blandat ursprung berättade om går att relatera till varandra och skapar tillsammans en samling erfarenheter som återspeglar olika rasformationer och i det samtida svenska samhället.

Intervjupersonerna förstod rasifiering som en process där människor kategoriseras som annorlunda än den vita svenska majoritetsbefolkningen. Deras förståelse av ordet återspeglade vidare den svenska definitionen av rasifiering sådan den framgår i *Nationalencyklopedin*: "En rasifierad person är en individ som av omgivningen tillskrivs rastillhörighet". Den svenska definitionen av rasifiering är tvetydig gällande den vita majoritetens "rastillhörighet" och osynliggör alla som befinner sig i "omgivningen" och som utövar rasifiering, och detta gäller särskilt rasifieringen av vita majoritets-svenskar. De intervjuade svenskarna med blandat ursprung uppfattade sig själva som rasifierade när de rasifierades som icke-vita baserat på deras utseenden eller namn, men när de passerade som svenskar ansåg de sig inte vara "rasifierade".

Det framgick också av intervjuerna att rasifiering inte alltid medför sämre positioner i samhället som i sin tur automatiskt leder till upplevelser av rasism och diskriminering. Beroende på raslig och etnisk bakgrund har de intervjuade svenskarna med blandat ursprung blivit medvetna om sin ickevithet genom upprepade upplevelser av både "positiva" och "negativa" former av rasifiering. Många av intervjupersonerna uttryckte samtidigt att de inte är diskriminerade och inte har upplevt rasism. När intervjupersonerna specificerade sina erfarenheter av diskriminering kännetecknades dessa ändå av handlingar, ord och beteenden gentemot dem som fick negativa konsekvenser och som berodde på deras rasliga och etniska bakgrund. Men oavsett om rasifieringen tar sig positiva eller negativa uttryck är effekterna av rasifieringsprocesserna vad gäller de enskilda individernas känslor djupgående och påverkar självbilden för svenskar med blandat ursprung.

Genom att ordet ras undviks i dagens Sverige och rasifiering i stället används som ett slags ersättningsord för ras men utan att det förs en explicit och offentlig diskussion om de olika rasformationer som hela tiden pågår i samhället döljs det faktum att vi alla är en del av rasifieringsprocesserna. Genom att å ena sidan blunda för begreppet ras och undvika att tala om olika

rasgrupper och rasminoriteter och å andra sidan använda begreppen rasifiering och rasifierade riskerar vi att lösa upp kopplingen mellan den individuella och strukturella nivån vad gäller rasformationernas konsekvenser. För att på djupet kunna förstå upplevelser av rasifiering och den pågående formeringen av olika kollektiva identiteter är det därför viktigt att hela tiden konfrontera det färgblinda Sverige.

Referenser

- Adeniji, A. (2014). Searching for words: Becoming mixed race, black and Swedish. I McEachrane, M. (red.) *Afro-Nordic landscapes. Equality and race in Northern Europe*. New York: Routledge, ss. 169–181.
- Alba, R., Beck, B. & Sahin, D. B. (2018). The U.S. mainstream expands – again. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(1), 99–117.
- Anthias, F., Cain, H. & Yuval-Davis, N. (1993). *Racialized boundaries: Race, nation, gender, colour and class and the anti-racist struggle*. London: Routledge.
- Appel, H. B. & Singla, R. (2016). Mixed parentage. Negotiating identity in Denmark. I Seeberg, M. L. & Goździak, E. M. (red.) *Contested childhoods. Growing up in migrancy*. Cham: Springer, ss. 139–157.
- Arbouz, D. (2017). Multirasial identitet på tvärs med den svenska vithetens rasiala inramning. I Hübinette, T. (red.) *Ras och vithet. Svenska rasrelationer i går och i dag*. Lund: Studentlitteratur, ss. 201–214.
- Aspinall, P. & Song, M. (2013). *Mixed race identities*. New York: Springer.
- Behtoui, A. (2006). *Unequal opportunities. The impact of social capital and recruitment methods on immigrants and their children in the Swedish labour market*. Linköpings universitet: Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier.
- Broberg, G. (1995). *Statlig rasforskning. En historik över rasbiologiska institutet*. Lunds universitet: Avdelningen för idé- och lärdoms historia.
- Broberg, G. & Tydén, M. (2005). *Oönskade i folkhemmet. Rashygien och sterilisering i Sverige*. Stockholm: Dialogos.
- Brubaker, R. (2016). *Trans: Gender and race in an age of unsettled identities*. Princeton: Princeton University Press.
- Childs, E. C. (2018). Critical mixed race in global perspective: An introduction. *Journal of Intercultural Studies*, 39(4), 379–381.
- Collins, P. H. (2002). *Black feminist thought. Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. New York: Routledge.

- Dawkins, M. A. (2012). *Clearly invisible. Racial passing and the color of cultural identity*. Waco: Baylor University Press.
- Deaux, K. (2018). Ethnic/racial identity: Fuzzy categories and shifting positions. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 677(1), 39–47.
- Dovidio, J. F., Evans, N. & Tyler, R. B. (1986). Racial stereotypes: The contents of their cognitive representations. *Journal of experimental social psychology*, 22(1), 22–37.
- Edwards, R., Ali, S., Caballero, C. & Song, M. (2012). *International perspectives on racial and ethnic mixedness and mixing*. London: Routledge.
- Gans, H. J. (1979). Symbolic ethnicity: The future of ethnic groups and cultures in America. *Ethnic and Racial Studies*, 2(1), 1–20.
- Gans, H. J. (2017). Racialization and racialization research. *Ethnic and Racial Studies*, 40(3), 341–352.
- Goffman, E. (1986). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. New York: Simon & Schuster.
- Hübinette, T. & Arbouz, D. (2019). Introducing mixed race Sweden: A study of the (im)possibilities of being a mixed-race Swede. *Culture and Empathy. International Journal of Sociology, Psychology, and Cultural Studies*, 2(2), 138–163.
- Hübinette, T. & Lundström, C. (2020). *Vit melankoli. En analys av en nation i kris*. Göteborg: Makadam.
- Irastorza, N. & Törngren, S. O. (2022). Melting pot or salad bowl? An overview of mixed families in Sweden. *Journal of Critical Mixed Race Studies*, 1(2), 105–128.
- Kalmijn, M. (2015). The children of intermarriage in four European countries. Implications for school achievement, social contacts, and cultural values. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 662(1), 246–265.
- Kalonaityté, V., Kawesa, V. & Tedros, A. (2007). *Att färgas av Sverige. Upplevelser av diskriminering och rasism bland ungdomar med afrikansk bakgrund i Sverige*. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.
- Khosravi, S. (2009). Displaced masculinity. Gender and ethnicity among Iranian men in Sweden. *Iranian Studies*, 42(4), 591–609.
- Lentin, A. (2008a). Europe and the silence about Race. *European Journal of Social Theory*, 11(4), 487–503.
- Lentin, A. (2008b). *Racism. A beginner's guide*. Oxford: Oneworld.

- Lentin, A. (2020). *Why race still matters*. Cambridge: Polity Press.
- Lundström, C. (2007). *Svenska latinas. Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*. Göteborg: Makadam.
- Lundström, C. (2017). The white side of migration: Reflections on race, citizenship and belonging in Sweden. *Nordic Journal of Migration Research*, 7(2), 79–87.
- Masuoka, N. (2017). *Multiracial identity and racial politics in the United States*. Oxford: Oxford University Press.
- Miles, R. (1993). *Racism after "race relations"*. London: Routledge.
- Morning, A. & Saperstein, A. (2018). The generational locus of multiraciality and its implications for racial self-identification. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 677(1), 57–68.
- Mulinari, D. (2009). Women friendly? Understanding gendered racism in Sweden. I Melby, K. & Carlsson Wetterberg, C. (red.) *Gender equality and welfare politics in Scandinavia. The limits of political ambition?* Bristol: Policy Press, ss. 167–182.
- Okamura, J. Y. (1981). Situational ethnicity. *Ethnic and Racial studies*, 4(4), 452–465.
- Omi, M. & Winant, H. (1994). *Racial formation in the United States. From the 1960s to the 1990s*. New York: Routledge.
- Osanami Törngren, S. (2019). Talking color-blind: Justifying and rationalizing attitudes toward interracial marriages in Sweden. I P. Hervik (red.) *Racialization, racism, and anti-racism in the Nordic countries*. Cham: Palgrave Macmillan, ss. 137–162.
- Osanami Törngren, S. (2020) Challenging the "Swedish" and "immigrant" dichotomy: How do multiracial and multi-ethnic Swedes identify themselves? *Journal of Intercultural Studies*, 41(4), 457–473.
- Osanami Törngren, S. (2022). Understanding race in Sweden: The racialisation and deracialisation of multiethnic and multiracial Swedes. *Nordic Journal of Social Research*, 13(1), 51–66.
- Osanami Törngren, S, Irastorza, N. & Rodriguez-Garcia, D. (2019). Understanding multiethnic and multiracial experiences globally: Towards a conceptual framework of mixedness. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(4), 763–781.
- Rattansi, A. (2020). *Racism: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Rockquemore, K. & Laszloffy, T. A. (2005). *Raising biracial children*. Lanham: AltaMira Press.

- Roth, W. D. (2018). Unsettled identities amid settled classifications? Toward a sociology of racial appraisals. *Ethnic and Racial Studies*, 41(6), 1093–1112.
- Sandset, T. (2018). *Color that matters: A comparative approach to mixed race identity and Nordic exceptionalism*. London: Routledge.
- Saperstein, A., Penner, A. M. & Light, R. (2013). Racial formation in perspective: Connecting individuals, institutions, and power relations. *Annual Review of Sociology*, 39, 359–378.
- Sawyer, L. (2006). Racialization, gender, and the negotiation of power in Stockholm's African dance courses. I Clarke, K. M. & Thomas, D. A. (red.) *Globalization and race: Transformations in the cultural production of blackness*. Durham: Duke University Press, ss. 316–334.
- Smith, C. D., Helgertz, J. & Scott, K. (2018). Time and generation: Parents' integration and children's school performance in Sweden, 1989–2011. *European Journal of Population*, 35(4), 719–750.
- Song, M. (2014). Challenging a culture of racial equivalence. *The British Journal of Sociology*, 65(1),
- Waters, M. C. (1990). *Ethnic options: Choosing identities in America*. Berkeley: University of California Press.
- Yoshino, K. (2007). *Covering: The hidden assault on our civil rights*. New York: Random House.